

Psykotraumatologi och psykiatri

HP Söndergaard

Mars 2014

Bakgrund

- Psykisk traumatisering har varit kontroversiell under psykiatrins historia. Olika skolor; "konstitution" (Kretschmar) versus livshistoria (Adolph Meyer)
- Med nutida kunskap, kan man beräkna "den etiologiska fraktionen" av traumatiska händelser för psykisk sjukdom?
- Den etiologiska kvoten = R^2 , dvs korrelationen mellan trauma och symptom upphöjd till andra; = förklarad varians.

Exempel på historiska konflikter

- Beror psykossjukdomar på biologi eller miljö?
- Är psykiska besvär efter påfrestande händelser resultat av detta, eller beror de på en svag ”konstitution” eller sjukdomsvinst?
  - Extremt exempel, överlevare från koncentrationsläger led av ”räteneuros”
  - Å andra sidan, sekundär sjukdomsvinst.

Går det att beräkna den etiologiska fraktionen av psykisk trauma för ohälsa?

- Hur vanliga är traumatiska händelser hos vuxna hittills fungerande individer, och hur ofta leder det till förlust av arbetsförmåga?

ACE-studien (Felitti)

Aleksander Kielland-studien (Holen)

- Hur vanliga är traumatiska händelser vid död i förtid? Och i så fall, hur förklara detta? (ACE-studien)

Går det att beräkna det etiologiska fraktionen för psykisk ohälsa?

- Hur många individer förlorar arbetsförmåga efter trauma på grund av PTSD? (Alonso 2005? Alonso 2012?)
- Hur är sambandet mellan traumatisering under barndomen och (psykisk) ohälsa i vuxen ålder? (ACE-studien, Felitti et al.)

Hur är det med confounding?

- ”Confounding” innebär förväxling av orsaker.
- Eftersom psykiskt trauma och PTSD inte har undersökts i flertalet epidemiologiska studier, saknas data.
- Eftersom psykisk ohälsa ofta mäts i termer av depression eller psykos, kan man inte fastställa betydelsen av trauma.

Vilka epidemiologiska studier finns ang. trauma och PTSD?

- Många... viktigaste referens Kessler
- PTSD förekommer ofta med co-morbiditet
- I Europa är PTSD en av de ledande orsaker till förlust av arbetsdagar hos friska människor inom gruppen CNS och psyke

Nästa fråga

- Hur mycket psykisk ohälsa beror på barndomstrauma dvs omsorgssvikt (neglect), barnmisshandel (child abuse) och/eller sexuella övergrepp (child sexual abuse)?
- Vilka diagnoser har samband med övergrepp?
  - Psykos och schizofreni (Read et al, Acta Psych Scand 2005)
  - Depression (Chapman et al J Affective Disorders 2004)
  - PTSD och dissociativa störningar (Saxe et al. Am J Psychiatry 1993)

ACE-studien (Felitti, Anda et al).

- Data angående Adverse Childhood Events samlades in i anslutning till sjukförsäkring i Kaiser Permanente.
- ACE-studien rapporterar ohälsa *efter* första hälsoundersökningen, dvs. reducerar retrospektiva *recall bias*.
- I stort sett alla sjukdomar och dödsorsaker ökar i proportion till antalet ACE

Psykiatriska sjukdomstillstånd efter trauma

- Hos tonåringar förklaras 28 % av nyinsjuknanden av ACE
  - 15.7 % "fear disorders"
  - 32.2 % "distress disorders"
  - 40.7 % "behavior disorders"
  - 34,4 % "substance disorders"

McLaughlin 2012

Psykiatriska sjukdomstillstånd efter trauma; läkar tiden såren?

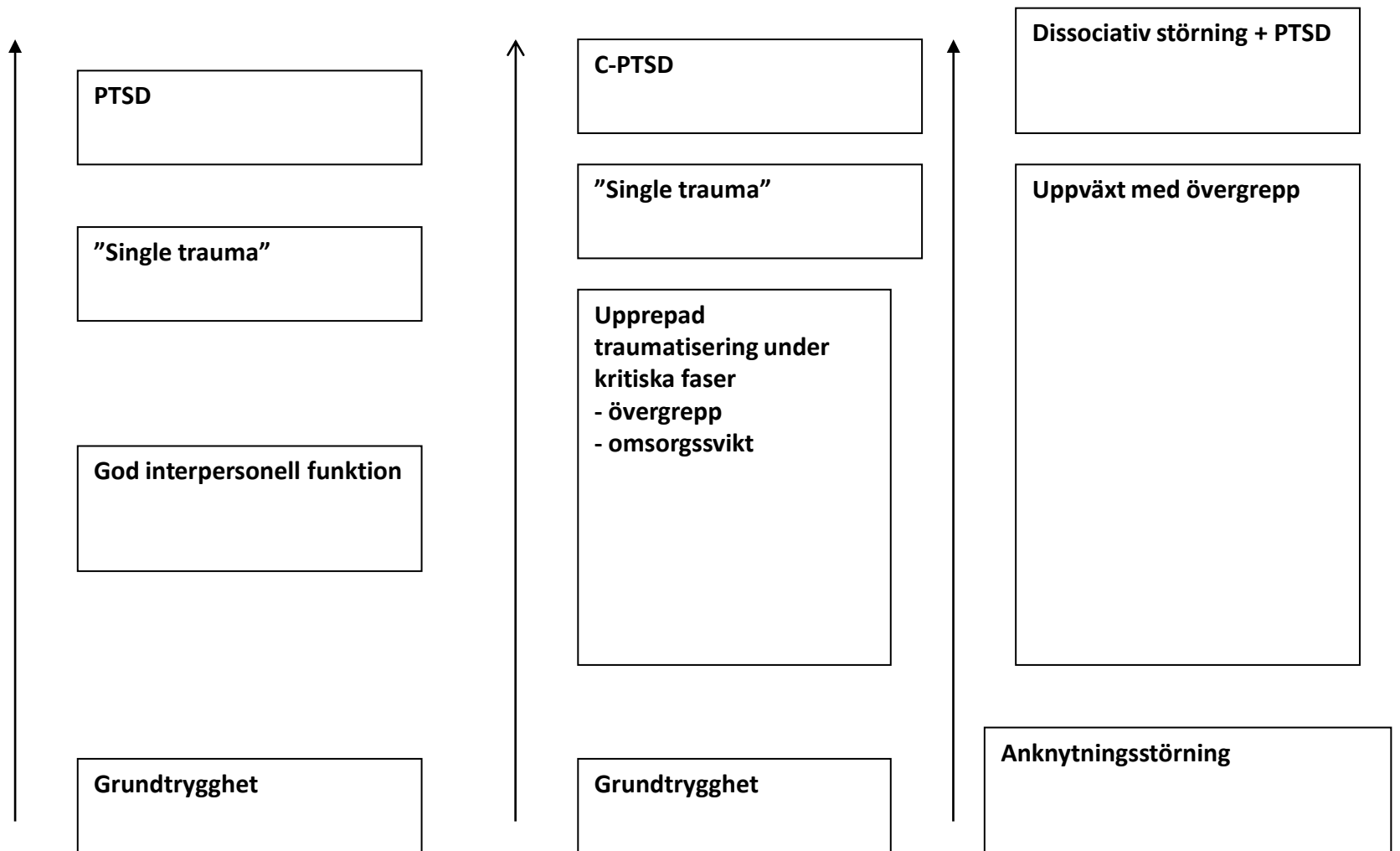
Barndomstrauma hade betydelse för psykiatrisk sjuklighet inom alla åldersgrupper.

Att ha sökt behandling var förknippad med lägre sannolikhet för ångest och depression hos

Raposo et al 2013

Har mönster av barndomstrauma betydelse för sjukdomsbilden?

- Ju fler typer av händelser som förekommer samtidigt, ju större antal olika diagnosgrupper förekommer i vuxen ålder.
  - Putnam et al 2013
- Putnam och andra har visat att patienter med dissociativa störningar har i genomsnitt haft sex olika diagnoser och funnits i behandlingssystemet 10 år före diagnos.

Olika behandlingsbehov

- Single-trauma PTSD: EMDR eller KBT/
exponering
- Komplex PTSD (i viss mån inkluderat i DSM-5):
affektreglering före behandling
- Dissociativ störning: Lång behandlingstid;
överlappning med psykosjukdom; dock ingen
bestående effekt av medicinering enbart

Förslag till utredning av psykiatriska patienter ur ett traumaperspektiv

- Screening för
  - Traumatiska upplevelser/ålder
  - PTSD-symptom
  - Depression
  - Somatoform dissociation
  - Psykoform dissociation

Biologiska mekanismer?

- Ressler
- Szyf